

BARNE-OG LIKESTILLINGSDEP.	
Arkivkode:	321.00
Dato:	9/8-09
Saksnr:	2009/01465

27.07.2009

Til Barne- og Likestillings Departementet,
Akersgata 59, pb 8036, 0030 Oslo.

-046

Høringsuttalelse fra Surrogatforeningen vedrørende NOU 2009:5 "Farskap og annen morskap".

Innledning.

Det er anslagsvis født mer enn 100 norske barn av surrogat i utlandet. Men det er lite informasjon om dette, og det er betydelige fordommer og misforståelser om denne metoden å få barn på. Surrogatforeningen ble startet våren 2009 og har som målsetting å bidra til at surrogati avmystifiseres. Det er stadig flere norske par som benytter denne metoden, og det er et stort behov for informasjon. Vi ønsker at mennesker som vurderer eller benytter denne metoden skal ha et sted hvor de kan snakke med andre, og hvor man kan dele sine erfaringer. Vi mener dessuten at informasjon og opplysning vil være viktig tiltak som kan bidra til at barn som har kommet til verden på denne måten får en bedre tilværelse. Surrogatforeningen har nettstedet surrogati.no hvor man kan finne mer informasjon om oss.

Surrogatforeningen vil med dette avgi sin høringsuttalelse på NOU nr 5/09

NOUen viser etter vår mening mangelfull kunnskap om prosessen rundt surrogati. Ut fra det vi leser vil vi hevde at utvalget ikke har satt seg tilstrekkelig inn i de juridiske, medisinske, psykososiale og etiske spørsmål rundt temaet. Surrogati tas opp raskt og overfladisk, og blandes sammen med temaer som ligger på siden av hva dette handler om, som menneskehandel og barnebortføring. Vi ser at dette er problemstillinger som må diskuteres, men man må være svært forsiktig med å sammenblande dette med ordinære surrogatprosesser. Det at man relativt ukritisk blander sammen surrogati og menneskehandel uten å gå grundig inn i problemstillingen, viser hvor lite grundig dette temaet er behandlet i NOU'en. Menneskehandel er et alvorlig problem som berører alle former for internasjonal migrasjon, fra arbeidsinnvandring, internasjonal adopsjon til asyl- og flyktningproblematikk. Men det betyr ikke at faren for menneskehandel er den grunnleggende premissen når norske myndigheter utformer sin politikk på disse områdene. Det kan det heller ikke være når man nå skal forsøke å utforme et lovverk som skal ivareta norske barn født av surrogat i utlandet.

Vi mener det er flere unaturlig kriminaliserende og konstruerte problemstillinger utvalget reiser om juridiske problemer knyttet til surrogati.

Erfaringer med surrogatprosessen.

Surrogat og foreldre som går via anerkjente og etablerte byråer i for eks USA, Canada og India vil være ivarettat før, under og etter en fødsel, både juridisk, medisinsk og psykososialt. Risikofaktorer vurderes for begge parter. Både foreldre og surrogat må godkjennes av klinikk /byrå, og det ligger et omfattende juridisk avtaleverk til grunn for å sikre både barnet, surrogaten og foreldrene. Surrogatforeningen henviser til forskningsmateriale om surrogatprosesser gjort blant annet i USA, hvor en rekke delstater har et lovverk som legger rammer for og som sikrer de juridiske rettighetene for alle berørte parter i en surrogatprosess. I enkelte delstater har surrogati etter hvert en

lang historie. I California har det vært født surrogatbarn i mer enn 35 år, og i USA som helhet er det anslagsvis 30.000 barn som har kommet til verden etter denne metoden. Surrogati skiller seg fra adopsjon på noen vesentlige måter. Surrogati er ikke omsorgsovertakelse, men en avtale mellom to frivillige parter som ønsker det samme. Barnet som kommer til verden avskrives ikke av noen foreldre, men ønskes til verden av både foreldrene og surrogaten, og hennes familie.

Avgjørelsen om å delta i prosessen er gjerne langvarig og reflektert fra begge side. Foreldrene fordi de oftest har vært gjennom flere år med undersøkelser og avveininger av alle sider ved prosessen, samt har forsøkt flere måter å få barn på. Man har også vært gjennom godkjenning og evaluering oftest både av leger, psykologer \ rådgivere og jurister.

Surrogaten har vært gjennom den samme evalueringen av profesjonelle og har selv sterke grunner for å ønske å bære et barn for et annet menneske.

Surrogatforeningen mener NOU'en gir et i bestefall mangelfull bilde av surrogatprosessen, og vi mener myndigheter, og andre, må få en større forståelse for hva mennesker som får barn på denne måten går gjennom og hvordan det oppleves. Foreldre via surrogati likner på alle andre foreldre mht gleden, tilknytningen og forventningen til barnet som skal komme. Erfaringene som norske foreldre til surrogatbarn har gjort seg er at surrogaten gleder seg på foreldrenes vegne, og ønsker at nettopp disse menneskene skal bli foreldre. For en utenforstående kan en fort komme til å sette seg inn i temaet ved å se på surrogaten som en mor som gir fra seg sitt barn. Våre erfaringer er at det ikke er slik disse kvinnene ser på sin surrogatgjerning. Kvinner som er surrogater er oftest mødre selv (ved de fleste klinikker er dette et krav), og ser på det å være surrogat som noe annet enn det å selv skulle bli mor.

Det er veloverveide følelsesmessige prosesser for alle involverte. Få barn er vel mer planlagt og ønsket enn nettopp barn født via surrogati. Det er påfallende at NOU'en i liten eller ingen grad berører disse sidene ved surrogatprosessen. Mye tyder på at dette kan ha sammenheng med at Farskapsutvalget ikke har vært i dialog med foreldre som har vært gjennom surrogatprosessen, og at utvalget heller ikke har hatt tilstrekkelig kunnskap om temaet. En må sette seg godt inn i hva dette innebærer for alle parter. Vi kan ikke se at det er gjort i denne NOUen.

Farskapsutvalgets forslag.

For å sikre barnet vil utvalget forlange at barnet født av surrogat i utlandet adopteres ved hjemkomst til Norge. Vi forstår det slik at utvalget på den måten ønsker å sikre at surrogaten frivillig har gitt fra seg barnet. Utvalgets grunnleggende antakelse er at kvinner som velger å bære fram barn for andre, er tvunget til det av økonomiske eller sosiale årsaker. Utvalget sier også at de ikke ser at de skal forenkles muligheten til å bli foreldre via surrogati i utlandet, og foreslår derfor at barn født av surrogat i utlandet må adopteres av sine norske foreldre. Utvalget mener dette vil legge til rette for etablering av en trygg tilknytning mellom barn og foreldre så tidlig som mulig.

Utvalget legger bl.a til grunn domisilprinsippet i Haagkonvensjonen i sine argumenter for hvordan stebarnsadopsjon skal foregå i Norge. Etter samme prinsipp vil vi på peke at en *domstol i surrogatens hjemland allerede har etablert det norske paret som foreldre før det returnerer til Norge.*

Surrogaten har ved en rettsprosess i fødselslandet fraskrevet seg foreldreretten til barnet, og stedlig domstol har anerkjent de norske foreldrene som lovlige foreldre. Barnet har også fødselsattest der de norske foreldrene står oppgitt. Det er på det tidspunktet i prosessen ingenting som knytter barnet til surrogaten annet enn at kvinnen altså har stått for svangerskap og fødsel. Dette er kontraktrettslig regulert mellom surrogat og foreldre. Det synes derfor søkt å knytte et barn til en kvinne som aldri har hatt til hensikt å være mor, slik utvalget synes å fastholde.

Surrogatforeningen stiller seg undrende til at adopsjon skal være mulig siden det jo ikke er noen å adoptere fra. Saken er avsluttet i det landet barnet er født, og mor er den moren som kommer hjem med barnet – far er den faren som kommer hjem med barnet.

Surrogatforeningen er sterkt kritisk til et forslag som bl.a. vil innebære at norske kvinner som har brukt egne egg, men hvor det er en annen kvinne som har født barnet, må adoptere barnet for å bli regnet som mor i Norge. Disse kvinnene vil oppleve en slik adopsjonsprosess som nedverdiggende. Utfallet av adopsjonsprosessen vil heller ikke være åpenbart i og med at man skal vurderes etter de vanlige godkjenningsreglene for adopsjon. Kvinner som velger en så strabasjøs ferd for å bli mor, kan dermed risikere å komme i en situasjon hvor norske myndigheter avslår adopsjonssøknaden til tross for at kvinnen er genetisk mor til barnet.

Også i de surrogatavtaler der en benytter eggdonor, mener vi at intensjonen om å være nettopp dette barnets mor, fra før barnets unnfangelse, bør gå foran biologi og genetik. Det må være den kvinnen som har igangsatt prosessen ut fra sitt ønske, sin vilje og sine handlinger, som fra starten av barnets skapelse, må ansees som barnets mor. Noen annet vil, som sagt, stride mot alle parters ønsker og intensjoner i en surrogatprosess.

Vi tenker oss at foreldrene kan komme til å skjule hvordan barnet har blitt til fordi det oppleves krenkende å skulle adoptere sitt eget barn og \ eller fordi en er redd for avslag på adopsjon (Det stilles i dag strenge krav til bl.a. helse og økonomi for å få adoptere). Vi mener dessuten at det er en markant forskjell i å bli vurdert i forhold til å få adoptere vs. å skulle få *beholde* et barn, noe NOUens forslag i realiteten vil innebære for foreldre som kommer tilbaket til Norge med barnet sitt.

Vi spør oss også om hvordan myndighetene skal finne ut hvilke barn som er født av surrogat, i alle fall der paret er heterofilt, og en ikke har adoptert i landet barnet er født. Skal en slik bestemmelse, om adopsjon i Norge, evt ha tilbakevirkende kraft for barn og foreldre? Hva skjer med barna hvis foreldre ikke godkjennes for adopsjon ved hjemkomst? Surrogaten vil jo ikke ha barnet. Dette er kun noen av de spørsmålene vi sitter igjen med etter å ha lest NOUen.

Surrogatforeningen mener at dersom en kan vise gyldige papirer fra det landet hvor barnet er født, og man kan vise til en lovlig og gyldig prosess fra landet der barnet er født, må dette kunne godtas som gyldig dokumentasjon på lik linje med andre dokumenter fra utlandet som godkjennes.

Krav om adopsjon ved hjemkomst vil, som sagt, sannsynligvis heller lede til en hemmeligholdelse og fortielse av hvordan barnet ble født. Foreldrene vil bli redde for å si det til familie, venner og kanskje også til barnet selv. En kan på den måten krenke barnets rett til å kjenne sitt opphav. Vi vet i dag fra mye forskning rundt donor barn, at det å

hemmeligholde barns tilblivelse ikke er sunt for barnet. Det kan skade kontakten mellom barn og foreldre, samt gjøre at barnet kan få en usikker identitet.

En kan tenke seg at fordi man ikke vil gjennomgå en adopsjonsprosess, så blir en redd for at noen skal finne ut hvordan barnet ble født, og man risikerer en ”angiverproblematikk” i forbindelse med for eks skilsmisse eller annet. Vi tror at dette vil kunne skape uoverskuelige juridiske dilemma, og en usikker situasjon for foreldre og barn.

Vi tenker oss at det også vil være vanskelig å samarbeide med andre land om en slik ordning, når forholdene altså allerede er avklart i det landet barnet er født. Familien og surrogaten kan bli stående i et ”juridisk tomrom”, uten beskyttelse fra noen.

Hva er best for barnet?

Surrogatforeningen er opptatt av barnas beste og anser trygg tilknytning mellom barn og omsorgsgivere å være den mest vesentlige faktoren for god utvikling av samspill og ferdigheter. NOU'en bærer preg av at Farskapsutvalget mangler barnefaglig kompetanse. Selv de mest dedikerte foreldre vil kunne rokkes i sin foreldregjerning dersom de *ikke vet* om de blir godkjente som foreldre ved hjemkomsten! Det at dette kan ta flere år vil dessuten si at det er en stresssituasjon som vil vare over tid både for foreldre, surrogat og ikke minst for barnet.

Tilknytningsforskning viser at noen risikofaktorer for trygg tilknytning bl.a. er stress, usikkerhet og uforutsigbarhet. En av de mest vesentlige forutsetningene for trygg tilknytning er at foreldrene anser seg som viktige for barnet. Motsatt er det altså en sterk risikofaktor dersom foreldrene er i tvil om sin egen betydning for barnet. Det kan bli føre til at en distanserer seg følelsesmessig fra barnet, og at kontakten mellom barnet og omsorgsgiver slik forringes. Dette kan skade barnet.

At norske myndigheter overveier å fremsette krav om adopsjon ved hjemkomst, og dermed setter foreldrenes rolle overfor sitt barn i tvil, mener vi vil gi flere risikofaktorer enn fordeler for etablering av god tilknytning og omsorgsevne. Surrogatforeningen anser dette som svært alvorlig.

Surrogaten vil på sin side være redd for å måtte stå som mor til et barn hun ikke ønsker, med alle de rettslige og følelsesmessige implikasjoner det kan gi. Hun vil også føle seg utrygg på at de menneskene hun ønsker skal få barn ikke skal bli godkjente som foreldre til barnet.

Vi mener at NOUen ser på surrogati løsrevet fra konteksten surrogati inngår i. Surrogati må sees i lys av hvilken betydning det har for de fleste mennesker å kunne bli foreldre. Det må derav sees i sammenheng med hvilken stor påkjenning og sorg ufrivillig barnløshet er. Studier i psykologi viser at ufrivillig barnløshet oppleves som stor sorg og ekstremt psykologisk stress. Infertilitet skal sees som en alvorlig tilstand som rammer alle partene i relasjonen. Iflg. WHO's helsebegrep kvalifiserer ufrivillig barnløshet til definisjonen på ”mangel på god helse”. De senere årene har en fått mer medisinsk kunnskap til å behandle dette. Via nye medisinske metoder er det således mulig for surrogaten å yte sin hjelp til foreldre som ønsker barn. Dette gjøres på sikre måter som i varetar alle parter i prosessen.

Ser en surrogati i en slik helhetssammenheng mener vi det må være innlysende at foreldrene er barnets foreldre før, under og etter unnfangelse. Det vil skape en særdeles stor følelsesmessig belastning for nettopp disse foreldrene, som har gjennomgått så mye

for å få sine barn, dersom foreldreskapet skal vurderes på nytt ved hjemkomst, med mulighet for avslag. Det må være til barnets beste at de foreldrene som har initiert og ønsket barnets tilblivelse forblir barnets foreldre. Vi kan ikke se et alternativ! Norsk myndigheter bør, for barnets skyld, gjøre det så enkelt, trygt og godt som mulig, for familien å komme hjem.

NOUen påpeker at det i noen land overføres foreldreskap på andre måter enn ved adopsjon. Etter norsk rettspraksis er dette også tilfelle i Norge i dag. Det kan vises til dom i Jæren tingrett, hvor en mor fikk omsorg for sitt barn født av surrogat, til tross for at kun faren var genetisk relatert til barnet. I dommen vises det bl.a. til at surrogatavtalen var inngått i USA (California) og at det derfor er californisk rett som fastslår foreldreskap. I californisk rett var den norske kvinnen barnets mor, selv om hun selv ikke hadde født barnet. Følgelig ble hun oppført som mor i barnets amerikanske fødselsattest. I dommen fra Jæren tingrett, som er bekreftet av Høyesterett, skal den amerikanske rettskjennelsen og den amerikanske fødselsattesten danne grunnlag for hvem som skal betraktes som barnets foreldre i Norge. Dommen ble videre begrunnet med at denne løsningen er til barnets beste. Surrogatforeningen mener dagens norske rettspraksis på en god måte ivaretar norske surrogatbarn og deres foreldre.

Konklusjon.

Surrogatforeningen vil med denne høringsuttalelsen hevde at NOUen er utilstrekkelig som beslutningsgrunnlag for endringer i barneloven som berører norske surrogatbarn født i utlandet. NOU'en er ufullstendig og til dels ukorrekt når det gjelder å beskrive dagens situasjon, den er uklar når det gjelder konsekvensene av å innføre krav om adopsjon av surrogatbarn, og den er utilstrekkelig når det gjelder barnefaglig kompetanse. Surrogatforeningen mener det bør utnevnes et nytt utvalg for å se på viktige sider ved surrogati og foreldreskap i forhold til dette. Det bør da sees i sammenheng med ufrivillig barnløshet og bioteknologiloven, samt gjøres grundige undersøkelser om hva surrogati faktisk er for de involverte.

Utvalget mener at det ikke er grunn til å tro at det blir mindre bruk av surrogati i fremtiden. Dette tror vi er riktig.

I den sammenheng ønsker vi å tillegge at dersom Norske myndigheter ønsker gode forhold for surrogatbarn bør det arbeides for at surrogati blir tillatt i Norge. Slik kan Norge være et foregangsland mht rettigheter både for ufrivillig barnløse og for de høyt ønskede og elskede barna noen av disse foreldrene er så heldige å få!

Surrogatforeningen er tilgjengelig for ytterligere informasjon dersom det ønskes.

Surrogatforeningen

Surrogati.no

info@surrogati.no

Referanser:

Aass, H-P. Vant retten til å være mamma, historisk dom i Jæren tingrett.
Verdens Gang 19.08.2008

Cooper, S & Glazer, E (1999). Choosing Assisted Reproduction: Social, Emotional & Ethical Considerations.
Perspectives Press, Incorporated

Domar et al. (1993). The psychological impact of infertility: a comparison with patients with other medical conditions.
J Psychosom Obstet Gynaecol 14, 45-52.

Ehrensaft, D (2005). Mommies, Daddies, Donors, and Surrogates: Answering Tough Questions and Building Strong Families.
Guilford Press, New York.

Helmen – Borge, A-I (2003). Resiliens, risiko og sunn utvikling.
Gyldendal Norsk Forlag

Holter et al. (2006) First IVF treatment – short-term impact on psychological well-being and the marital relationship. In Human Reproduction, Vol. 21. No. 12. pp 3295-3302.

Horsey, K. Research shows surrogacy fears unfounded.
BioNews, Progress Educational Trust, London, 04 July 2002.

Jonsson, K (2003). Det forbudna mødraskapet. En moralfilosofisk undersøkning av surrogatmødraskap.
Bokbox Forlag, Malmø.

Rye, H (1993). Tidlig hjelp til bedre samspill. Nye metoder og muligheter.
Universitetsforlaget, Oslo.

Teman, E (2008). The Social construction of surrogacy research: An anthropological critique of the psychosocial scholarship on surrogate motherhood.
Elsevier Ltd. California.

WHO (ICFDH) (2001). International Classification of Functioning, Disability and Health.
Geneva: World Health Organization.